

Sociaal-Economische Raad
Mevrouw drs. M.I. Hamer (voorzitter)
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

BETREFT Uitvoering Energieakkoord voor duurzame groei

DEN HAAG 23 december 2016 **E-MAIL** t.vander.wijst@ser.nl
ONS KENMERK 16.6173 **TOESTELNUMMER** 070 3499 551
BIJLAGE(N) Voortgangsrapportage Energieakkoord 2016

Geachte mevrouw Hamer,

Het doet me genoegen u voor de derde keer de *Voortgangsrapportage Energieakkoord voor duurzame groei* aan te kunnen bieden. Zoals inmiddels gebruikelijk brengt de Borgingscommissie met deze rapportage verslag uit van de ontwikkelingen en resultaten op de verschillende onderdelen van het Energieakkoord gedurende het afgelopen jaar. Naast veel aandacht voor de mate waarin de afgesproken doelen binnen bereik zijn, is er ditmaal speciale aandacht voor het evaluatieonderzoek naar de aanpak van het Energieakkoord en voor de langetermijnontwikkelingen op het terrein van energie en klimaat. De rapportage is als bijlage bijgevoegd en via de website www.energieakkoordser.nl voor iedereen beschikbaar.

Het verheugt me u te kunnen melden dat besprekingen naar aanleiding van de continue monitoring en de hieruit resulterende beleidsintensivering ertoe hebben geleid dat naar de overtuiging van alle betrokkenen het realiseren van de afgesproken vijf hoofddoelstellingen van het Energieakkoord binnen bereik ligt. Tegelijkertijd is ook dit jaar weer duidelijk geworden dat dit effect alleen gerealiseerd kan worden als alle partijen zich volledig inzetten om de afspraken ook daadwerkelijk tot uitvoering te brengen. Bovendien blijkt het nuttig en noodzakelijk aanvullende maatregelen achter de hand te hebben om eventuele tegenvallers te kunnen opvangen.

Als voorzitter van de Borgingscommissie doet het me uiteraard in het bijzonder genoegen dat de evaluatie van de gekozen aanpak positief uitvalt. De onderzoekers concluderen dat het zeer aannemelijk is dat door het Energieakkoord resultaten zijn bereikt die anders niet of pas later tot stand zouden zijn gekomen.

In deze brief geef ik vanuit mijn ervaring als onafhankelijk commissievoorzitter een oordeel over de commissiewerkzaamheden van afgelopen jaar.

Realiseren van doelstellingen vraagt continue aandacht

Het totaalbeeld dat uit de *Nationale Energieverkenning 2016* naar voren komt, is in hoofdlijnen gelijk aan de vorige editie: er is met het Energieakkoord een onomkeerbaar proces ingang gezet naar een duurzame energievoorziening en meer duurzame groei.

Bij volledige uitvoering van de gemaakte afspraken zijn drie van de vijf hoofddoelstellingen binnen bereik; dit geldt voor 16 procent hernieuwbare energie in 2023, voor het tempo van energiebesparing van gemiddeld 1,5 procent per jaar en voor het creëren van 15.000 extra banen in 2020. Verder laat de NEV 2016 zien dat voor beide andere hoofddoelen – 14 procent hernieuwbare energie in 2020 en 100 petajoule extra energiebesparing in 2020 – geldt dat het 'beleids gat' tussen ramingen en doelstellingen in 2016 kleiner is geworden, maar nog niet geheel werd overbrugd. De ramingen zijn echter gebaseerd op de afspraken die per 1 mei 2016 bij de rekenmeesters bekend waren en konden worden doorgerekend. Sindsdien is voor beide doelen nadere uitwerking gegeven aan een aantal intensiveringen, waardoor ook de twee genoemde 2020-doelstellingen binnen bereik zijn. Voor meer details verwijst ik naar het onderdeel 'Energieakkoord in uitvoering' van de Voortgangsrapportage.

Aanbevelingen uit evaluatie ter harte nemen

Ik refereerde al aan de positieve uitkomst van de evaluatie van de gekozen aanpak en organisatie van het Energieakkoord. Dat stemt uiteraard tot tevredenheid. Tegelijkertijd houdt de evaluatie ons ook een spiegel voor: zij nodigt uit kritisch naar het eigen functioneren te kijken en de aanbevelingen van de onderzoekers (de KWINK Groep) om te zetten in concrete acties. In het onderdeel 'Hoe verder' geven we daar invulling aan. Zo is er meer aandacht nodig voor kwalitatieve aspecten van de energietransitie, voor procesondersteuning van specifieke clusters van maatregelen en voor verbreding en verbetering van maatschappelijk draagvlak, vooral op het terrein van lokale uitvoering en ruimtelijke inpassing.

Innovatieve oplossingen en taaië praktijk

Terugkijkend op het afgelopen jaar ontstaat een gevarieerd beeld. Wat mij betreft waren de sensationele prijsdalingen bij de laatste twee aanbestedingsprojecten voor de windparken op de Noordzee de hoogtepunten van 2016. Deze ontwikkeling laat zien dat de overheid met een krachtige regie, door het wegnemen van planningsrisico's en met een tendersysteem dat concurrentie tussen ontwikkelaars bevordert de basis legt voor doorbraken, die voorheen ondenkbaar waren. Ook de explosieve groei van zonnepanelen die alle verwachtingen overtreft in het Nederlandse energiesysteem is hoopgevend.

Tijdens werkbezoeken en gesprekken met partijen heb ik kennis gemaakt met veel enthousiaste mensen die gloedvol hun projecten en initiatieven presenteerden. Die positieve energie was ook tastbaar tijdens de nationale Klimaatconferentie 2016 die in Rotterdam plaatsvond. Veel beloftevolle initiatieven van onderop. Deze initiatieven illustreren dat de grote uitdagingen die voor ons liggen bedrijven, overheden en burgers aanzetten tot creativiteit en innovatieve oplossingen. Ik denk ook aan de dialoogsessie die we organiseerden over de financierbaarheid van de energietransitie. In de financiële sector is duidelijk een omslag gaande die ertoe leidt dat financiers, investeerders en beleggers (banken, pensioenfondsen en andere institutionele beleggers) kritischer kijken naar de klimaatrisico's van projecten. Ook kwam naar voren dat duurzame energieprojecten financierbaar zijn als aan de juiste voorwaarden wordt voldaan. Belangrijke voorwaarden zijn bijvoorbeeld een adequate projectomschrijving, bundeling van kleinere projecten en een garantstelling.

Naast positieve ervaringen blijkt de uitvoering van de afspraken in de praktijk van alledag vaak echter ook weerbarstig. Dit blijkt bijvoorbeeld bij de uitvoering van de afspraken over energiebesparing in de gebouwde omgeving en in de industrie. Er is het afgelopen jaar uitvoerig overleg tussen de betrokken organisaties gevoerd om de beoogde voortgang te bereiken. Dat is uiteindelijk ook gelukt. Deze ervaringen leren ons wel dat verdere beleidsintensiveringen veel van alle betrokkenen zal vragen. Dat geldt ook voor een maatschappelijk aanvaardbare inpassing van windprojecten op land.

2017: energie- en klimaatbeleid in teken van langetermijnuitdagingen

Vorig jaar meldde ik in mijn aanbiedingsbrief bij de *Voortgangsrapportage 2015* dat 2016 een cruciaal jaar zou worden voor een succesvolle uitvoering van het Energieakkoord. Daarmee doelde ik behalve op de continue aandacht voor het realiseren van de doelstellingen ook op de uitkomst van de evaluatie van het Energieakkoord.

Ook voor 2017 staan er onderwerpen op de agenda die bepalend zijn voor een succesvolle uitvoering van het Energieakkoord. Zij vormen de opmaat voor de versnelling die in de volgende fase van de energietransitie noodzakelijk is, mede in het licht van de recente Europese verplichtingen en de nationale uitwerking van het Klimaatakkoord.

Een helder langetermijnperspectief, continuïteit en investeringszekerheid zijn nodig om de energietransitie te versnellen en te versterken. In de Energieagenda schetst het kabinet een langetermijnperspectief op de transitie naar een CO₂-arme energievoorziening in 2050. Deze agenda zal mede richtinggevend zijn voor de energie- en klimaatdiscussies in de aanloop naar de komende Tweede-Kamerverkiezingen en het daaropvolgende Regeerakkoord. Om de samenhang en effectiviteit van maatregelen verder te versterken, zullen ook partijen binnen de Borgingscommissie voor diverse domeinen gezamenlijk transitiepaden richting 2030 verkennen en uitwerken, voortbouwend op de Energieagenda. Dat leidt ongetwijfeld tot aanpassing of aanscherping van bestaande afspraken binnen het Energieakkoord. Gezien de grote opgave die met het Klimaatakkoord van Parijs nog voor ons ligt, beveel ik het kabinet aan nog voor de formatie de mogelijkheden te onderzoeken voor realisatie van een extra windpark op zee voor 2023. Bijzondere aandacht van alle partijen is verder nodig voor de maatschappelijke dimensie en vergroting van het draagvlak in de samenleving. Verdergaande stappen in de energietransitie zullen immers doorwerken naar alle sectoren in de samenleving. Voor de maatschappelijke acceptatie is het daarom van groot belang dat de lusten en lasten eerlijk worden verdeeld.

Tot slot

Net een jaar geleden vond de historische Klimaattop in Parijs plaats. Inmiddels is het Klimaatakkoord geratificeerd en in werking getreden, 27 jaar na de eerste wereldwijde ministersconferentie over het klimaat in Noordwijk. Deze historische gebeurtenis legt een grote verantwoordelijkheid bij alle partijen om naast een effectieve uitvoering van het Energieakkoord zich ook te beraden op de bijdrage die een ieder zelf kan leveren aan een verdere versnelling op de middellange en lange termijn. Met andere woorden, nu de eerste stappen gezet zijn, moeten we ons voorbereiden op de sprongen die straks nodig zijn.

Ik verzoek u deze brief met de *Voortgangsrapportage Energieakkoord 2016* door te geleiden naar de verantwoordelijke bewindslieden.

Met vriendelijke groet,

Ed Nijpels

Voorzitter van de Commissie Borging Energieakkoord voor duurzame groei